

Täysistunto

Torstai 4.4.2024 klo 16.00—19.02

8. Lakialoite laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 9/2024 vp Mai Kivelä vas ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä käydä läpi, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.28 **Mai Kivelä vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Marjanpoimijoiden riisto on jatkunut Suomessa jo liian pitkään. Perehdyin itse 10 vuotta sitten ensimmäistä kertaa marjanpoimijoiden asemaan Suomessa. Vuonna 2013 thaimaalaiset marjanpoimijat aloittivat ison protestin, joka toi asian julkisuuteen. Työskentelin tuolloin Vasemmistonuorissa, ja me olimme mukana kampanjassa, jossa pyrittiin löytämään oikeutta näille 50 poimijalle, jotka päättivät protestoida ja lopettivat työskentelyn marjabisneksessä. Se kokemus oli silmiä avaava. Tuntui uskomattomalta, että suomalainen yhteiskunta voi kohdella näitä ihmisiä niin kuin heitä kohdeltiin. He lisäksi jäivät täysin ilman mitään turvaverkkoa tässä tilanteessa — paitsi se tuki, jota he saivat yksittäisiltä vapaaehtoisilta ihmisiltä ja kansalaisyhteiskunnalta. Minulle se osoitti, että meidän oikeusjärjestelmämme petti täysin. Mietin, kuinka tällaista köyhien ulkomaalaisten riistoa voi tapahtua Suomessa, jonka pitäisi olla oikeusvaltio ja rikas hyvinvointivaltio.

No, nyt 10 vuoden kuluttua tätä ongelmaa ei ole vielääkään ratkaistu. Joitakin parannuksia on tapahtunut, mutta vielääkään me emme voi taata, että thaimaalaisten marjanpoimijoiden oikeudet toteutuvat.

Viime vaalikaudella Marinin hallituksen aikana tehtiin joitakin parannuksia. Tämä niin kutsuttu marjalaki säädettiin, ja se teki tilanteesta hieman paremman mutta on nyt osoittanut kyllä riittämättömyytensä. Viime joulukuussa työ- ja elinkeinoministeriö antoi eduskunnalle raportin uuden lain vaikutuksista. Tässä raportissa todetaan, että uusi laki on parantanut työntekijöiden asemaa, mutta vaikutusten arviointia ei ole voitu täysin vielä tehdä, koska tämä laki on ollut voimassa vain lyhyen ajan. Ja siinä raportissa myös todetaan, että tämäkään marjalaki ei ole poistanut kaikkia alan ongelmia. Samalla viranomaiset, jotka valvovat, että marjayritykset noudattavat uutta lakia, ovat raportoineet useita tapauksia, joissa tätäkään lakia ei edes noudateta, ja he ovat löytäneet monia rikkomuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2024 vp

Viime hallituskaudella myös aloitettiin oikeudellinen prosessi muuttamaan marjanpoimijoiden asemaa työntekijöiksi. Valitettavasti tämä prosessi ei onnistunut valmistumaan viime kaudella, ja nyt Orpon hallituksen tehtävänä olisi saattaa tämä päätökseen. On myös hyvä tiedostaa, että myös eduskunta on vaatinut hallitusta ratkaisemaan tämän ongelman ja parantamaan marjanpoimijoiden tilannetta.

Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on tehty yhdessä edustaja Anderssonin kanssa, ja tässä esitetään, että kausityölakia muutetaan niin, että luonnonmarjapöiminta sallittaisiin jatkossa vain työsuhteessa. Muutoksen myötä poimijat saisivat työntekijöille kuuluvat oikeudet, ja tämä olisi myös maahantulon edellytys. Tämä työsuhteisuus toisi poimijoille turvaa verrattuna nykytilaan. Tällä hetkellä taloudelliset riskit ovat huomattavia, ja kuten tiedämme, jopa törkeää ihmiskauppaa on tullut ilmi. Koko tämä taloudellinen yhtälö perustuu köyhiin siirtotyöläisiin, heidän kantamaansa riskiin ja heidän ottamaansa velkaan, ja ajattelen, että tämä lakialoite ja sen ehdottama muutos olisi vähintäänkin, mitä tilanteen korjaamiseksi pitäisi tehdä.

Arvoisa puhemies! Marja-alan toimijoita on tälläkin hetkellä syytteessä törkeästä ihmiskaupasta, ja tutkinnan aikana poliisi on todennut, että näitä mahdollisia uhreja voi olla jopa yli kaksituhatta. Tämä osoittaa, että kyse ei ole siis mistään yksittäistapauksista vaan laajasta ongelmasta alalla.

Työntekijöitä suojaavien lakien, kuten työsopimuslain ja työturvallisuuslain, tulee koskettaa kaikkia työntekijöitä. Myös Thaimaan viranomaiset ovat vaatineet, että keräämisen tulisi tapahtua työsuhteessa. On selvää, että taakan tilanteen parantamisesta ei tulisi olla yksittäisten ihmisten harteilla, vaan yhteiskunnan on otettava tarvittavat askeleet. Suomen on yksinkertaisesti varmistettava, ettei Suomessa yhtäkään henkilöä hyväksikäytetä. Suomen tulee varmistaa, että kaikkien täällä työskentelevien oikeudet toteutuvat.

Liian monille thaimaalaisille ja heidän perheilleen tämä on ollut hyvin pitkä ja kallis taistelu. Ajattelen, että me olemme heille velkaa, ja meidän on nyt varmistettava, että tämä tilanne paranee ja oikeus toteutuu. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Andersson, Li.

18.34 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Se oli muistaakseni samana päivänä, kun me jätimme edustaja Kivelän kanssa tämän lakialoitteen, kun tuli myös tieto siitä, että Suomi keskeyttää viisumien myöntämisen thaimaalaisille metsämarjanpoimijoille ensi kesäksi. Se on erittäin tervetullut päätös, joka myös osoittaa, kuinka syvät ongelmat tällä alalla valitsevat.

Edustaja Kivelän tavoin olen myös itse seurannut erityisesti thaimaalaisten marjanpoimijoiden tilannetta nyt yli kymmenen vuoden ajan. Alan ongelmat ovat rakenteellisia ja liittyvät niin puutteellisiin työoloihin, puutteelliseen taloudelliseen korvaukseen, ihmisten velkaannuttamiseen, työturvallisuuteen kuin hyväksikäytön yleisyyteen. Olen vierailut useampana vuonna metsissä näillä poimintapaikoilla, myöskin niissä paikoissa, missä poimijat ovat olleet yöpymässä ja majoittumassa, ja saanut itse henkilökohtaisesti kuulla, kuinka turistina, käytännössä turistin statuksella, tänne saapuneet ihmiset tekevät 15 tunnin työpäiviä, 12—15 tuntia, seitsemän päivää viikossa. He ovat velkaa paikallisille välittäjille jopa tuhansien eurojen edestä jo siinä vaiheessa, kun he saapuvat Suomeen. Sen lisäksi on yleistä, että monet yrittäjät myös veloittavat ylimääräistä kustannusta kaikesta Suomessa tapahtuvasta, kuten asumisesta, autojen käytöstä tai joissakin tapauksissa jopa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2024 vp

ruuasta. Eli nämä ovat ne ongelmat, joista me puhumme, kun me nyt tänään täällä puhumme ulkomailta tulevien luonnontuotteita keräävien ihmisten aseman parantamisesta.

Koska monet tänne saapuneista tulevat köyhistä oloista — ainakin ennen valtaosa näistä toimijoista tuli Isaanin maakunnasta, joka on tämmöinen köyhä, maatalousvaltainen maakunta Thaimaassa — ja suurin osa heistä ei myöskään puhu englantia ja koska välittäjien rooli tässä koko rekrytointi- ja työntteettämisketjussa on suuri, on tällä alalla monia sellaisia tekijöitä, jotka lisäävät hyväksikäytön ja ihmiskaupan riskiä. Näin totesi myös poliisin edustaja, joka oli puhumassa tätä aihetta käsittelevässä seminaarissa, jonka järjestimme viime syksynä.

Olemme myöskin nähneet, miten nämä riskit ovat toteutuneet. Niin Suomessa kuin Ruotsissa on ollut ja on edelleen käynnissä isoja — niitä on kutsuttu jopa historiallisen suuriksi — ihmiskauppaan liittyviä rikostutkintoja metsämarjanpoiminnan osalta. Alkuvuodesta Suomessa nostetut syytteet koskevat kolmea suurta marja-alan yritystä. Tähän mennessä kahden yrityksen toimitusjohtajaa vastaan on nostettu syytteet yhteensä 133 ihmisen törkeästä ihmiskaupasta. Kolmas on vangittuna odottamassa tutkinnan etenemistä. Kaksi näistä yrittäjistä on käyttänyt samaa thaimaalaista välittäjää, jota vastaan on niin ikään nostettu syytteitä.

Arvoisa puhemies! Kesäkuussa 21 voimaan tulleella niin sanotulla marjalailla pyrittiin parantamaan luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa, mutta näiden rikossyytteiden valossa se ei selvästikään ole auttanut. Vuosien aikana on myöskin yritetty muita tällaisia pieniä parannuksia, mutta kaikki nämä mainitsemani epäkohdat ovat yhä olemassa. Siksi, kuten edustaja Kivelä totesi, ehdotamme nyt tässä aloitteessa lainsäädännön muuttamista niin, että tänne saapuvat marjanpoimijat olisivat jatkossa työsuhteessa. Esimerkit Ruotsissa tämä toiminta on työsuhteperustaista.

On hyvä todeta, että tämä lakimuutos itsessään ei missään nimessä ratkaise kaikkia alaan liittyviä ongelmia. Me tiedämme valitettavasti, että meillä on rutkasti hyväksikäyttöä ja ihmiskaupaa myöskin työsuhteessa olevien sesonkityöntekijöiden osalta, ja tällaiset pitkät rekrytointiketjut yleensä myöskin lisäävät tämänkaltaisen toiminnan riskiä. Tämä muutos olisi silti selkeä parannus nykytilanteeseen verrattuna ja minun mielestäni myös periaatteellisesti erittäin tärkeä. Ei ole oikein, että Suomen kaltaisessa maassa kierretään meidän työlainsäädäntöä ja meidän minimipalkkavaatimuksia sillä, että nämä poimijat tulevat tänne ikään kuin itsensä työllistävän turistin asemassa. Heillä ei ole tosi asiassa vapautta tai käytännön mahdollisuuksia myydä marjojaan mille tahansa ostajalle tai mihin tahansa haluamaansa hintaan, vaan kaikki tähän myyntiin liittyvä on heidät tänne tuoneen ja järjestäneen yrityksen hallinnassa vahvasti. Eli minun nähdäkseni näiden poimijoiden, heidän ja heidän työnsä, pitäminen työsuhteen ulkopuolella on keino hyväksikäyttää heidän työvoimaansa. Se johtaa myöskin siihen, että Suomen metsissä työskennellään tavalla ja olosuhteissa, mitä me emme hyväksy millään muulla alalla tai missään muualla suomalaisessa työelämässä.

Kuten tämän puheenvuoron alussa totesin, niin tällä hetkellä minun ymmärtääkseni viisumien myöntäminen on keskeytetty. Alan epäkohdat ja myös Suomen aivan liian pitkään jatkunut kyvyttömyys turvata näille ihmisille heille kuuluvia vähimmäistyoehdoja ja oikeuksia ovat toisin sanoen nyt johtaneet tilanteeseen, jossa koko tämän alan tulevaisuus on vaakalaudalla.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 30/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Asia lähetetään hallintovaliokuntaan. — Ei kun... Kyllä, anteeksi. Tuli vaan yllätyksenä, kun tätä on myös työelämävaliokunta joskus aikanaan käsitellyt. Elikkä hallintovaliokuntaan.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.